

התפתחות שכר ותעסוקה של מועסקים שעבדו בענפי כלכלה שבהם התכווצה רמת התעסוקה

צביקה דויטש

עריכת לשון: רויטל אביב מתוק
תרגום לאנגלית (תקציר): חני מנור
עיצוב גרפי: ענת פרקו טולדנו

המחקר מומן בסיוע משרד האוצר

מכון מאירס ג'וינט ברוקדייל
ת"ד 3886 ירושלים 9103702
טלפון: 02-6557400
brook@jdc.org | brookdale.jdc.org.il

ירושלים | שבט תשפ"ג | פברואר 2023

תקציר

רקע

בעשורים האחרונים אנו עדים לשינויים בייצור המקומי וברמות הביקוש למקצועות שונים הנגרמים בשל התפתחויות טכנולוגיות וחשיפת ענפי כלכלה לייבוא (גלובליזציה). בספרות יש דיון רחב המתמקד בהבנת ההשפעה של התפתחויות אלו על שווקי עבודה מקומיים ועל רמות הביקוש למקצועות השונים. דוגמה בולטת היא השפעת הסחר בין ארצות הברית לסין על שוק העבודה באזורים בארצות הברית שבהם שיעור גבוה של תעשיות המתחרות במוצרים המיובאים.

גם בישראל ניכרת ההשפעה של התפתחויות אלו על צמצום כוח העבודה בחלק מענפי הכלכלה, אולם התופעה לא נחקרה במידה מספקת. במיוחד, לא נבדקו השפעות ארוכות טווח על אנשים שהיו מועסקים באותם ענפים.

מטרת המחקר

לבחון האם ובאיזו מידה התכווצות של ענפי כלכלה (כלומר, צמצום כוח העבודה בהם) קשורה בטווח הארוך להתפתחות השכר ולסיכוייהם של אנשים שעבדו באותם ענפים טרם ההתכווצות להיות מועסקים.

שיטת המחקר

לצורך המחקר זווגו בחדר מחקר של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה כמה מקורות מנהליים, ובהם: נתוני רשות המסים על תעסוקה ושכר ברמת הפרטים, מאפיינים אישיים, נתוני מרשם האוכלוסין על מאפיינים אישיים, ונתוני מפקדי אוכלוסין לצורך זיהוי ענפי הכלכלה של הפרטים וכן של מגמות כלליות.

שיטת המחקר כללה אמידה ברמת הפרט של שיעור שינוי השכר בין השנים 1995 ו-2015, כתלות בשיעור השינוי בסך המועסקים ברמה הענפית בין השנים 1995 ל-2008 בענף הכלכלי שבו עבד הפרט בשנת 1995.

ממצאים

האמידה מלמדת כי בממוצע, בקרב מועסקים בענפים שהתכווצו לעומת מועסקים בענפים שהתרחבו, עליית השכר הייתה נמוכה ב-6 עד 7 נקודות אחוז אצל גברים וב-11 עד 13 נקודות אחוז אצל נשים ($p < .001$). כאשר מוסיפים לאמידה פיקוח על ענף ראשי, הקשר נחלש באופן ניכר, והוא יורד ל-3 עד 4 נקודות אחוז אצל גברים ($p < .001$) ו-4 עד 6 נקודות אחוז אצל נשים ($p = .016$). עוד נמצא כי הקשר בין ההתכווצות הענפית לסיכוי לעבוד מובהק לקראת גיל הפרישה, אך לא בקבוצות הגיל האחרות.

דיון

ממצאי המחקר מלמדים כי להתכוננות היקף התעסוקה ברמה הענפית קשר שלילי ומובהק להתפתחות השכר של הפרט. שיעור העלייה בשכר בענפים שהתכוננו היה נמוך ב-5 עד 10 נקודות האחוז לעומת ענפים אחרים.

בכוחם של ממצאי המחקר לתמוך במדיניות של סיוע לאנשים שעבדו בענפים שהתכוננו ואשר הייתה ירידה בביקוש למקצוע שלהם. סיוע שכזה יכול להינתן באמצעות עדכון מיומנויות העובדים או רכישה של מיומנויות אחרות הדרושות לצורך הסבת מקצוע והשתלבות בענפים אחרים. עם זאת, הממצאים אינם תומכים במדיניות חסימת ייבוא כדרך להגנה על עובדים.

דברי תודה

תודה לניר לוי, חוקר לשעבר במכון ברוקדייל, שיזם והתניע את המחקר. תודה מיוחדת לאסף צימרינג, לשעבר חוקר באוניברסיטת סטנפורד וליניב ריינגורץ, מהשירות הכלכלי במכון ברוקדייל. כמו כן תודה לאורן תירוש, ברוך רוזן וסמדר סומך ממכון ברוקדייל ולכפיר בץ ואסף גבע מאגף הכלכלנית הראשית במשרד האוצר על הערותיהם המועילות.

לצורך עריכת המחקר נעשה שימוש בנתונים מנהליים מותממים בחדר המחקר של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. אנו מודים לעובדי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה על עזרתם בהנגשת הנתונים.

תוכן עניינים

1	1. מבוא וסקירת ספרות
3	2. מטרת המחקר
3	3. שיטת המחקר
4	4. בסיס הנתונים
6	5. השיטה האקונומטרית
6	5.1 מודל בסיס
7	5.2 גורמי הקשר בין שינוי השכר ובין שינוי ענפי
11	6. שינוי תעסוקה ענפי – הצגה תיאורית
13	7. מאפייני אוכלוסיית המחקר לפי מידת השינוי הענפי
15	8. מגמות שכר – הצגה תיאורית
15	8.1 שינוי השכר בשנת 2015 לעומת 1995 לפי רמת שינוי התעסוקה בענף
16	8.2 רמות השכר לאורך זמן לפי מידת השינוי
18	9. תוצאות האמידה הרב משתנית
18	9.1 התכווצות ענפי כלכלה ושכר
20	9.2 אמידת הקשר לפי טווחי שינוי ענפי
21	9.3 התכווצות ענפי הכלכלה והשפעה על התעסוקה לפי גיל
25	10. סיכום ודיון
26	מקורות
29	נספח השלמת נתונים

רשימת לוחות

12	לוח 1: מספר ענפי הכלכלה (ענפי משנה ב-3 ספרות) מן המגזר העסקי שנכללו באמידה לפי סוג התכווצות ולפי מין בענפים שהתרחבו עד 100% מול ענפים שהתכווצו עד 100%
19	לוח 2: אמידת שינוי לוג השכר החודשי כתלות בשינוי היקף התעסוקה הענפי (בקרב מועסקים בענפי כלכלה שהתכווצו או התרחבו עד 100%)
23	לוח 3: אמידת הסיכוי לעבוד במשך שנת 2015 כתלות בשינוי היקף התעסוקה הענפי (בקרב מועסקים בענפי כלכלה שהתכווצו או התרחבו עד 100%)

רשימת תרשימים

- 11 תרשים 1: ענפים לפי שינוי ענפי, גודל מדגם וענף ראשי
- 14 תרשים 2: מאפייני העובדים אשר בשנת 1995 עבדו בענפים שהתרחבו עד 100% לעומת ענפים שהתכווצו, במונחי סטיית תקן
- 16 תרשים 3: שינוי לוג השכר (%) כפונקציה של שינוי היקף התעסוקה הענפי
- 17 תרשים 4: לוג השכר בשנים 1987-2018 לפי מידת התכווצות ענפי הכלכלה (במחירי 2018)
- 20 תרשים 5: אמידת הקשר בין התפתחות היקף התעסוקה בענפי הכלכלה ושינוי לוג השכר. סדרת אמידות בחלונות משתנים של מידת היקף השינוי הענפי
- 22 תרשים 6: התפלגות ענפי הכלכלה – סיכוי לעבוד בשנת 2015 כתלות בשינוי היקף התעסוקה הענפי
- 24 תרשים 7: אמידת הקשר של התכווצות ענפית (רציפה) והסיכוי לעבוד במשך שנת 2015 לפי גיל
- Probit-Average Marginal Effects

רשימת לוחות ותרשימים בנספח

- 29 לוח נ-1: שיעור המועסקים בשנת 2015 באוכלוסיית המחקר לפי סוג ענף שעבדו ב-1995
- 30 לוח נ-2: מאפייני אוכלוסיית המחקר (כולל מי שעבדו)
- 33 לוח נ-3: אמידת שינוי לוג השכר החודשי כתלות בשינוי היקף התעסוקה הענפי (בקרוב מועסקים בענפי כלכלה שהתכווצו עד 100% או התרחבו עד 200%)
- 34 לוח נ-4: אמידת הסיכוי לעבוד במשך שנת 2015 כתלות בשינוי היקף התעסוקה הענפי (בקרוב מועסקים בענפי כלכלה שהתכווצו עד 100% או התרחבו עד 200%)
- 32 תרשים נ-1: אמידת הקשר של ענפים שהתכווצו והסיכוי לעבוד במשך שנת 2015, לפי גיל
- Probit-Average Marginal Effects